

lica. La coberta és a dues aigües, feta amb encavallades de fusta, teula de ceràmica corba i cornisa de maó revestida.

La façana és de paredat vist amb grans obertures de 183 cm d'ample, els brancals són de maó i pedra a les plantes primera i segona, i han estat reformatos a la planta baixa. Les finestres són fetes amb arcs rebaixats de maó. La façana posterior o nord, que no existia perquè es va enderrocar la part que s'havia eixamplat a primers del segle XX, ha estat dotada en la reforma del 2020 d'un cos modern fet de maó per als d'accessos verticals. La façana sud, que tenia un petit cos annex de planta baixa, s'ha substituït per un cos-vestíbul de maó més petit.

Energia

Pel que fa al salt d'aigua, era conduït cap a una turbina que donava 40 CV de força. El 1880 es calculava que el salt tenia 53,3 CV teòrics. El 1876 ja hi havia una màquina de vapor de 40 CV més, de La Maquinista Terrestre y Marítima, de dos cilindres amb condensació. El 1901 funcionava amb una caldera nova de Babcock & Wilcox i en tenia una altra de vella que era auxiliar.

L'estructura vertical està formada per columnes de ferro colat revestides de formigó i la paret de càrrega és de paredat ordinari. L'estructura horitzontal és de jàsseres metàl·liques d'acer i de voltes de maó de pla tibades. El soterrani té un entramat de voltes i túnels (un d'aquest túnels és obert a una fondària d'uns 10 metres del nivell de la primera planta) en el què estava situada la turbina hidràul-

ORGANITZAT PER: Ajuntament de Manresa, Centre d'Estudis del Bages, Comunitat islàmica del Bages, Fundació Turisme i Fires de Manresa, Museu de Manresa, Museu de la Tècnica de Manresa-Parc de la Sèquia.

TEXT: Francesc Comas Closas i Jordi Piñero Subirana

FOTOGRAFIA DE PORTADA: Vista aèria de les fàbriques del final del torrent de Sant Ignasi l'any 1929 (ACBG) / FOTOGRAFIA CONTRAPORTADA: Imatge del pontarró i del Salt dels Gossos del torrent de Sant Ignasi (ACBG)

LA FÀBRICA DEL SALT

De molí fariner a fàbrica i a usos socials

LA FÀBRICA DEL SALT

De molí fariner a fàbrica i a usos socials

Evolució històrica

Des de l'època medieval el torrent de Sant Ignasi (abans Miràbile o Mirable) que recull les aigües pluvials i les filtracions de la Sèquia des de l'altiplà del Guix i desguassa al riu Cardener a l'alçada de Sant Marc, després de rebre les aigües dels torrents de la Font dels Capellans i Santa Clara, ha estat un torrent molt aprofitat.

A la segona dècada del segle XX van començar les obres de cobriment del torrent que es van completar -al cap de cent anys- amb la cobertura del tram del torrent que passava a cel obert pel costat de les piscines municipals Manel Estiarte.

L'aigua primerament va ser utilitzat per als processos artesanals de la cuireteria. Els cuireters o blanquers que necessitaven aigua per al seu procés productiu es van instal·lar al costat del torrent (Cuireteria Inferior) així com alguns molins fariners, per picar la pedra.

Al segle XIX amb l'arribada de la industrialització s'hi van instal·lar en el seu tram final -des de Sant Joan d'en Coll fins a l'aiguabarreig- una gran quantitat de fàbriques de filats, teixits i de tints que també necessitaven molta aigua per a moure les màquines, primer amb rodes hidràuliques i més endavant amb la roda hidràulica i més endavant les turbines.

Al tram final, des de la plaça de Sant Ignasi fins l'aiguabarreig amb el Carde-

ner s'hi van edificar fàbriques com les de l'Areny, les Fontetes o la del Salt i la del Salt dels Gossos entre altres.

Aquesta fàbrica es deia del Salt perquè s'alimentava de l'aigua del principal salt del torrent de Sant Ignasi, de catorze metres de desnivell, que abans de la construcció ja feia funcionar el molí fariner del Salt que era propietat de la Junta de la Sèquia. Actualment també és coneguda com a fàbrica de l'Aranya, nom que prové de la marca d'una empresa de cintes elàstiques, «La Araña», que va ocupar part de la fàbrica durant les dècades de 1970 i 80. Una mica més avall hi havia una altra fàbrica tèxtil, la del salt dels Gossos, avui desapareguda.

La Junta de la Sèquia es va vendre el salt del molí i amb els diners que van obtenir van pagar una part del mòdul hidromètric de la Sèquia i part dels Dipòsits Vells. La fàbrica del Salt va ser construïda el 1862 per Josep Pons Enrich i la van regentar diferents membres de la família que també feien funcionar la del salt dels Gossos, la fàbrica Vermella de Sant Pau i, més tard, van construir la colònia Pons de Puig-reig (Berguedà).

Al llarg del segle XX la fàbrica i les seves quadres van ser arrendades a diferents industrials com l'Abadal, el fabricant Vives que també era propietari de la fàbrica dels Polvorers al costat del Cardener i Nicolau Casaus -vicepresi-

dent del Barça- però el rendiment de la fàbrica va disminuir i amb la crisi tèxtil de la dècada dels seixanta va tancar. Posteriorment es van parcel·lar i llogar les naus per separat i als anys setanta i vuitanta s'hi va instal·lar una fàbrica de cintes elàstiques amb el nom comercial de L'Aranya (això fa que molta gent anomeni així aquest edifici fabril) que va tancar a la segona meitat dels vuitanta. També s'hi va instal·lar un taller de reparació de vehicles, un taller de reparació de maquinària, una empresa de reparació de vehicles, recanvi de maquinària, magatzem de calçat i una altra de reparació de material elèctric i venda de bombes i material industrial (REMI).

El 2004 en una part de la fàbrica s'hi va establir a la comunitat islàmica del Bages que hi va obrir la mesquita El Fath i més endavant va comprar la primera planta.

El 2018 van començar les obres per adequar les instal·lacions. Es va enderrocar l'annex arquitectònic del cantó nord, on hi havia les escales que comunicaven el carrer de Montserrat amb la plaça del Salt, i s'hi va construir el nou cos d'accés que inclou una escala i un ascensor que connecta totes les plantes de l'edifici.

La segona planta i la sotacoberta del complex és propietat de l'Ajuntament. En aquesta segona planta s'hi instal·laran l'oficina de Atenció a la Ciutadania de la Generalitat fins que estigui cons-

truït l'edifici de la nova seu de la Delegació del Govern als carrers Codinella, Galzeran Andreu i Baixada de la Seu.

La fàbrica

L'edifici fabril del Salt, que segueix el curs del torrent, és una fàbrica de pisos de planta baixa, dos pisos i un soterrani. Les seves mides són 22,5 x 34 m, amb un total d'uns 765 m² de superfície que arribaven pràcticament als 1.000 m² al segon pis perquè a primers del segle XX es van fer unes obres d'ampliació per augmentar la superfície de la construcció aprofitant el desnivell del terreny. Es va ampliar per la banda del carrer de Montserrat amb una façana modernista i també s'aixecaren cases per als directius i un annex a la planta baixa al passatge de la Cova.

La coberta és a dues aigües i es conserva la xemeneia situada al nord est de la fàbrica, de forma troncocònica, bastida en totxo aplanat i acabada en motlures de secció circular que reforcen el contingut del coronament.

La xemeneia va ser restaurada el 2008, se li va corregir la inclinació i, actualment, serveix de conducte de ventilació per al pàrquing que s'ha construït al soterrani i és un element significatiu del patrimoni industrial manresà.

La fàbrica segueix paral·lela al curs del torrent. En conjunt, té 4 naus o crugies paral·leles a la façana principal amb tres alineacions de nou columnes.